

Міністерство освіти та науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

УДК 811.161.2
ББК 81.2Укр

КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ

Руслана Савчук

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

**«КУЛЬТУРА МОВИ ТА
ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК У ЗМІ»**

для студентів IV курсу спеціальності «Журналістика»
денної форми навчання

Савчук Р. Л.

**Інструктивно-методичні матеріали до практичних
занять із навчальної дисципліни «Культура мови та
типологія помилок у ЗМІ» / Р. Л. Савчук. – Івано-
Франківськ, 2017. – 23 с.**

Інструктивно-методичні матеріали укладено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра журналістики, а також вимог кредитно-модульної організації навчального процесу. Містять теми практичних занять, завдання, питання для самоперевірки, тематику рефератів, список рекомендованої літератури, відомості про методи й засоби діагностики успішності навчання.

Для студентів IV курсу спеціальності «Журналістика»
денної форми навчання.

Івано-Франківськ
2017

© Савчук Р. Л., 2017

ПЕРЕДМОВА

Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять із навчальної дисципліни «Культура мови та типологія помилок у ЗМІ» складено на основі вимог щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу та на виконання програми заходів з реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: сформувати знання студентів про культуру мови та природу, причини і типи помилок; оволодіти теоретичною базою сучасної девіатології та практичними навичками редакторської роботи над анормативами. На основі теоретичних знань майбутні журналісти повинні вміти розпізнавати різні типи помилок, встановлювати причину відхилення від норми і редагувати текст.

Завдання:

- висвітлити основні етапи становлення та розвитку девіатології в світі та Україні;
- дослідити проблематику помилки у видавничому процесі;
- визначити роль типології помилок у редагуванні та коректурі тексту;
- проаналізувати екстра- та інтралінгвальні причини помилок у різних видах редагованих текстів;
- опрацювати та засвоїти матеріал, який допоможе чіткіше простежувати помилки та розрізняти їх типологію.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен:**

- орієнтуватися в основних теоретичних питаннях курсу «Культура мови та типологія помилок у ЗМІ»;
- виробляти звичку контролювати своє письмо та мовлення (вимову, дикцію, інтонаційну виразність, правильність слововживання, логічність);
- робити редакторський аналіз авторського оригіналу;
- редагувати неправильно побудовані речення, виправляти орфоепічні і граматичні помилки в мові мас-медіа;
- аналізувати текст щодо правильності;
- розпізнавати недоцільні відхилення від норми;
- знати причину і рівень локалізації помилки;
- знаходити оптимальні способи редагування;
- характеризувати роль типології помилки у редагуванні та коректурі тексту;
- аналізувати обставини допущених помилок у редагованих матеріалах.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1

Помилки як об'єкт наукового вивчення

1. Вступ. Предмет і завдання курсу «Культура мови та типологія помилок у ЗМІ».
2. Зв'язок девіатології з іншими суміжними лінгвістичними та нелінгвістичними дисциплінами.
3. Поняття «норма» і «помилка».
4. Історія вивчення помилок.
5. Методи дослідження помилок.

Завдання:

1. Виписати зі словників (термінологічного, тлумачного енциклопедичного), підручників дефініції і коментарі до понять «норма», «помилка», «відхилення»).
2. Виписати приклади навмисних помилок (відхилень) у текстах ЗМІ (10 одиниць).

Питання для самоконтролю:

1. Які суспільні функції виконує літературна норма?
2. Охарактеризуйте зв'язок виникнення мовних помилок із нормативністю мовлення.
3. *«Помилка завжди знаходиться на межі мовної зміни і може покласти початок тенденції варіативності мовних явищ».* Як Ви можете пояснити цю думку?
4. Дайте загальну характеристику лінгвістичного, соціолінгвістичного, психологічного, дидактичного підходів до вивчення помилок.
5. Чим пояснює сучасна наука появу помилок?
6. Охарактеризуйте внесок представників різних шкіл і напрямків у вивчення помилок.

Тематика рефератів:

1. Форми давніх помилок та матеріал для їх побудови.
2. Помилка – справа едитології?
3. Особливості помилкової проблематики у творах митців українського літературознавства.
4. Значення помилки у журналістській діяльності.

Список рекомендованої літератури

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології / Ф. Бацевич. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 236 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник] / Ф. С. Бацевич. – К. : В-й центр «Академія»,

2004. – 344 с. – (Альма-матер).

3. Бондаренко Т. Г. До проблеми феномена помилки / Т. Г. Бондаренко // Вісник Черкаського ун-ту. Сер.: Педагогічні науки. – Черкаси, 2001. – Вип. 23. – С. 10–13.
4. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к. філол. н.: 10.01.08 / Т. Г. Бондаренко К., 2003. – 20 с.
5. Загнітко А. Сучасні лінгвістичні теорії : [монографія] / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – 338 с.
6. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок / А. О. Капелюшний. – Л., 2000. – 68 с.
7. Партико З. В. Загальне редагування. Нормативні основи : [навч. посіб.] / З. В. Партико. – Л. : Афіша, 2001. – 416 с.
8. Різун В. В. Літературне редагування : [підручник] / В. В. Різун. – К. : Либідь, 1996. – 240 с.

Практичне заняття № 2

Психолінгвістичний аспект помилкової діяльності

1. Теорія мовленнєвої діяльності – теоретична база дослідження онтогенезу мовлення.
2. Зв'язок мови і мислення.
3. Породження мовлення: структура і моделі.

Завдання:

Опрацювати статті:

Боярська Л. В. Мовні помилки на сторінках ЗМІ (дослідження-моніторинг) [Електронний ресурс] / Л. В. Боярська. – Режим доступу: http://journalib.univ.kiev.ua/Movni_rom_na_st_zmi.pdf

Веремчук Т. Робота над помилками. Як краще

повідомляти про неточності в матеріалі та їх виправлення [Електронний ресурс] / Тетяна Веремчук // Детектор медіа. – 3 серпня 2012 р. – Режим доступу: <http://detector.media/production/article/73860/2012-08-03-robota-nad-pomilkami/>

Цапок О. Фактичні помилки в заголовках українських друкованих ЗМІ / Олена Цапок // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 12–13. – С. 264–267.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке мовлення та що у межах цього терміна досліджується?
2. Як мова збагачується через мовлення?
3. Які науки вивчають мовлення?
4. Які напрямки має усне мовлення? Переваги та недоліки усного мовлення.
5. Які напрямки має письмове мовлення?
6. Назвіть види мислення.
7. У чому відмінності між мисленням та мовленням?
8. Які форми мовлення ви знаєте?
9. В яких формах існує зовнішнє мовлення?
10. Як ви розумієте письмове та усне мовлення?
11. Обґрунтуйте назви моделей породження мовлення.
12. Чому інтегративну модель вважають такою, що найточніше відображає процеси у мозку людини при породженні мовлення?
13. Які ви знаєте етапи породження мовлення?
14. Яка роль Л. С. Виготського у формуванні теорії породження мовлення?

Тематика рефератів:

1. Історичні засади у розвитку мовленнєвої діяльності.
2. Сучасні підходи до вивчення мовленнєвої діяльності.

Список рекомендованої літератури

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології / Ф. Бацевич. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 236 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник] / Ф. С. Бацевич. – К. : В-й центр «Академія», 2004. – 344 с. – (Альма-матер).
3. Загнітко А. Сучасні лінгвістичні теорії : [монографія] / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – 338 с.
4. Загнітко А. П. Основи мовленнєвої діяльності : [навч. посіб.] / А. П. Загнітко, І. Р. Домрачева. – Донецьк : Укр. Культурологічний Центр, 2001. – 56 с.
5. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок / А. О. Капелюшний. – Л., 2000. – 68 с.
6. Косенко Ю. В. Основи теорії мовленнєвої комунікації : [навч. посіб.] / Ю. В. Косенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 292 с.
7. Партико З. В. Загальне редагування. Нормативні основи : [навч. посіб.] / З. В. Партико. – Л. : Афіша, 2001. – 416 с.

Практичне заняття № 3

Проблеми, пов'язані з опануванням мовленнєвою діяльністю

1. Помилки у процесі породження мовлення.
2. Проблеми, пов'язані з процесом сприйняття мовлення.
3. Слухання і його роль у комунікації.

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть причини авторських помилок. Поясніть їх.
2. Охарактеризуйте напрями розгляду проблеми «розуміння».
3. Поясніть когнітивістську точку зору щодо поняття

«розуміння».

4. Чи є сприйняття мовлення дзеркальним процесом щодо породження мовлення?
5. У чому виявляється взаємодія процесів породження і сприйняття мовлення у спілкуванні.
6. Поясніть процес сприйняття мовлення і охарактеризуйте найважливіші модулі цього процесу.
7. Яка роль слухання в процесах комунікації? Охарактеризуйте складові слухання.

Тематика рефератів:

1. Помилка як феномен різноманітних галузей наукового знання.
2. Внесок З. Фрейда у теорію мовних помилок.
3. Основні причини авторських помилок.

Список рекомендованої літератури

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо : [4-е вид., переробл. і допов.] / Б. Д. Антоненко-Давидович. – К. : Укр. книга, 1997. – 336 с.
2. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. – Л. : Світ, 1990. – 232 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник] / Ф. С. Бацевич. – К. : В-й центр «Академія», 2004. – 344 с. – (Альма-матер).
4. Загнітко А. Сучасні лінгвістичні теорії : монографія / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – 338 [1] с.
5. Загнітко А. П. Основи мовленнєвої діяльності : навч. посіб. / А. П. Загнітко, І. Р. Домрачева. – Донецьк : Укр. Культурологічний Центр, 2001. – 56 с.
6. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок / А. О. Капелюшний. – Л., 2000. – 68 с.

7. Косенко Ю. В. Основи теорії мовленнєвої комунікації : навч. посіб. / Ю. В. Косенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 292 с.
8. Партико З. В. Загальне редагування. Нормативні основи : [навч. посіб.] / З. В. Партико. – Л. : Афіша, 2001. – 416 с.

Практичне заняття № 4–5

Типологія мовних помилок

1. Мовна компетенція.
2. Проблема типології мовних помилок.
3. Типи мовних помилок за співвіднесеністю їх із рівнем мовної системи. Немовні помилки.
4. Логічні помилки.

Завдання:

1. Охарактеризуйте найпоширеніші **орфоепічні помилки** у ЗМІ (із прикладами).
2. Охарактеризуйте найпоширеніші **лексичні помилки** у ЗМІ (із прикладами).
3. Охарактеризуйте найпоширеніші **граматичні помилки** у ЗМІ (із прикладами).
4. Охарактеризуйте найпоширеніші **стилістичні помилки** у ЗМІ (із прикладами).
5. Охарактеризуйте найпоширеніші **логічні помилки** у ЗМІ (із прикладами).
6. Опрацювати статті:

Бондаренко Т. Г. Орфографічна помилка: спроба лінгвістичного переосмислення [Електронний ресурс] / Т. Г. Бондаренко. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1015>

Нагорняк М. В. Типологія мовних помилок вездучих

інформаційних програм Національного радіо [Електронний ресурс] / М. В. Нагорняк. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2119>

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть та охарактеризуйте типи компетенцій.
2. Назвіть критерії класифікації помилок.
3. Назвіть типи мовних помилок за співвіднесеністю їх із рівнем мовної системи. Наведіть приклади.
4. Назвіть типи комунікативних помилок.
5. Охарактеризуйте фактичні помилки.
6. Проаналізуйте логічні помилки.

Тематика рефератів:

1. Історія вивчення мовної компетенції у мовознавстві.
2. Типологія мовних помилок у наукових працях українських лінгвістів.

Список рекомендованої літератури

1. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити : [посібник] / за заг. ред. О. Сербенської. – Л. : Світ, 1994. – 152 с.
2. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо : [4-е вид., переробл. і допов.] / Б. Д. Антоненко-Давидович. – К. : Укр. книга, 1997. – 336 с.
3. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. – Л. : Світ, 1990. – 232 с.
4. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник] / Ф. С. Бацевич. – К. : В-й центр «Академія», 2004. – 344 с. – (Альма-матер).
5. Білоус М. Екологія українського слова : практичний словничок-довідник / М. Білоус, О. Сербенська. – 2-е вид., випр. і доп. – Л. : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка,

2003. – 68 с.

6. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к. філол. н.: 10.01.08 / Т. Г. Бондаренко. – К., 2003. – 20 с.
7. Волошак М. Неправильно – правильно: довідник з українського слововживання (за матеріалами засобів масової інформації) / М. Волошак. – К. : Видавничий центр «Просвіта», 2000. – 128 с.
8. Капелюшний А. О. Практична стилістика української мови : [навч. посіб.] / А. О. Капелюшний. – Вид. 2-ге, перероблене. – Л. : ПАІС, 2007. – 400 с.
9. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок / А. О. Капелюшний. – Л., 2000. – 68 с.
10. Мацько Л. І. Риторика : [навч. посіб.] / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 311 с.
11. Партико З. В. Загальне редагування. Нормативні основи : [навч. посіб.] / З. В. Партико. – Л. : Афіша, 2001. – 416 с.
12. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради / О. Пономарів. – К. : Либідь, 1999. – 240 с.
13. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування : [навч. посіб.] / Ярослав Радевич-Винницький. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2006. – 291, [5] с. – (Вища освіта ХХІ століття).

Практичне заняття № 6

Помилки, зумовлені ситуацією білінгвізму

1. Двомовність (білінгвізм та диглосія) як джерело мовленнєвих помилок. (Див. стаття: С. Узунов).
2. Суржик як протипага нормативному коду. Фонетична, лексична та граматична системи суржикової мови.

3. Комунікативні девіації, пов'язані з мовною компетенцією білінгвів.
4. Комунікативні невдачі лінгвокогнітивного характеру (пов'язані з культурною компетенцією).

Завдання:

1. Виписати приклади вживання суржикізмів (на матеріалі регіональних ЗМІ).

2. Опрацювати статті:

Бондаренко Т. Г. Інтерфедеми і росіянізми як наслідок міжмовних контактів на лексичному рівні [Електронний ресурс] / Т. Г. Бондаренко. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1027>

Брага І. І. Суржик у соціолінгвістичному вимірі / І. І. Брага // Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. – Запоріжжя, 2012. – № 1. – С. 82–87.

Узунов С. Мовна ситуація в Україні: білінгвізм чи диглосія? [Електронний ресурс] / Стефан Узунов // Українське мовознавство. – 2014. – № 1 (44). – С. 81–93. – Режим доступу: <http://philology.knu.ua/files/library/ukrmov/44-1/9.pdf>

Питання для самоконтролю:

1. Поясніть поняття білінгвізму та диглосії.
2. Назвіть типи білінгвізму.
3. Охарактеризуйте особливості побутування української мови в суспільстві.
4. Проаналізуйте соціофункціональний статус суржиків.
5. Назвіть особливості фонетичної системи суржикової мови.
6. Охарактеризуйте лексичний рівень суржиків.
7. Охарактеризуйте граматичний рівень суржиків.
8. Розкрийте суть мовних і комунікативних настанов

білінгва.

9. Охарактеризуйте комунікативні девіації, пов'язані з мовною компетенцією білінгвів.

10. Охарактеризуйте комунікативні невдачі, пов'язані з культурною компетенцією білінгвів.

Тематика рефератів:

1. Двомовність та багатомовність як соціокультурне явище, характерне для більшості країн сучасного світу.

2. Особливості побутування української мови у суспільстві.

Список рекомендованої літератури

1. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити : [посібник] / За заг. ред. О. Сербенської. – Л. : Світ, 1994. – 152 с.

2. Брага І. І. Репрезентація суржиків в інтернет-дискурсі як вияв мовної свідомості / І. І. Брага // Знак – свідомість – знання : зб. наук. праць. – Горлівка : Вид-во ГДППМ, 2011. – Вип. 2. – С. 166–173.

3. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком / Л. Т. Масенко. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 135 с.

4. Мусієнко В. Активізація українського мовного коду в російському мовленні в Україні / В. Мусієнко // Мовознавство. – 2004. – №5–6. – С. 42–55.

5. Проценко О. В. Прагматична самокорекція в українському спонтанному мовленні білінгвів (на матеріалі теле- та радіотекстів) : монографія / О. В. Проценко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київський ун-т, 2005. – 127 с. – (Бібліотека Інституту філології).

6. Руда О. Г. Комунікативні девіації в умовах українсько-російського білінгвізму : автореф. дис. ... канд. філол. наук :

- 10.02.01 / О. Г. Руда. – К., 2007. – 20 с.
7. Ставицька Л. Суржик: суміш, мова, комунікація / Л. Ставицька, В. Труб // Українсько-російська двомовність. Лінгвосоціокультурні аспекти : зб. наук. праць. – К. : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2007. – С. 32–120.
8. Ставицька Л. Українсько-російська двомовність: соціолінгвістичні та лексикографічні аспекти / Л. Ставицька // Мовознавство. – 2001. – № 11. – С. 13–16.
9. Тараненко О. О. Українсько-російський суржик: статус, тенденції, оцінки, прогнози / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 2008. – № 1. – С. 14–30.
10. Труб В. М. Явище «суржику» як форма просторіччя в ситуації двомовності / В. М. Труб // Мовознавство. – 2000. – № 1. – С. 46–58.
11. Шумарова Н. П. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму / Н. П. Шумарова. – К. : Вид. центр КДЛУ, 2000. – 283 с.

Практичне заняття № 7

Дидактичний аспект вивчення помилок

1. Значення девіатології для дидактики.
2. Найпоширеніші недоліки публіцистичного тексту.
3. Типові мовні помилки у наукових роботах студентів.

Питання для самоконтролю:

1. Яке значення має девіатологія для дидактики. Поясніть чому?
2. Поясніть суть індивідуально-діагностичного методу навчання.
3. Охарактеризуйте найпоширеніші недоліки публіцистичного тексту.
4. Які типи помилок належать до змістових?

5. Які помилки належать до грубих?
6. Охарактеризуйте повторювані та однотипні помилки.
7. Назвіть типові мовні помилки у наукових роботах студентів.

Список рекомендованої літератури

1. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити : [посібник] / За заг. ред. О. Сербенської. – Л. : Світ, 1994. – 152 с.
2. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо : [4-е вид., переробл. і допов.] / Б. Д. Антоненко-Давидович. – К. : Укр. книга, 1997. – 336 с.
3. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. – Л. : Світ, 1990. – 232 с.
4. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к. філол. н.: 10.01.08 / Т. Г. Бондаренко. – К., 2003. – 20 с.
5. Волощак М. Неправильно – правильно: довідник з українського слововживання (за матеріалами засобів масової інформації) / М. Волощак. – К. : Видавничий центр «Просвіта», 2000. – 128 с.
6. Капелюшний А. О. Практична стилістика української мови : [навч. посіб.] / А. О. Капелюшний. – Вид. 2-ге, перероблене. – Л. : ПАІС, 2007. – 400 с.
7. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок / А. О. Капелюшний. – Л., 2000. – 68 с.
8. Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика / М. І. Пентилюк. – К. : Вежа, 1994. – 240 с.
9. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради / О. Пономарів. – К. : Либідь, 1999. – 240 с.

Практичне заняття № 8

Помилки, спричинені учасниками комунікації

1. Сутність і природа комунікативних девіацій. (Див. стаття: Г. Д. Джунусалієва, Н. А. Ковальська).
2. Прагматика спілкування.
3. Комунікативна компетенція мовця.
4. Типи комунікативно-прагматичних помилок.

Завдання:

1. Виписати з текстів ЗМІ приклади комунікативних девіацій, спричинених учасниками спілкування.

2. Опрацювати статті:

Горецька С. Д. Комунікативні стратегії висвітлення проблеми наркоманії в українських друкованих мас-медіа [Електронний ресурс] / С. Д. Горецька // Наукові записки Інституту журналістики. – 2014. – Т. 55. – С. 179–185. – Режим доступу: <http://dspace.npru.edu.ua/handle/123456789/3856>

Джунусалієва Г. Д. Комунікативні девіації в контексті теорії мовної комунікації [Електронний ресурс] / Г. Д. Джунусалієва, Н. А. Ковальська. – Режим доступу: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/3729/1/Dzhunusalieva_Kovalska.pdf

Станкевич-Шевченко А. Комунікативні стратегії інтерв'ю [Електронний ресурс] / Аліна Станкевич-Шевченко. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2048>

Питання для самоконтролю:

1. На чому ґрунтується розрізнення мовних і комунікативних девіацій?
2. Яким вплив комунікативних девіацій на розуміння і сприймання адресатом тексту, створеного мовцем? Поясніть

чому.

3. Сформулюйте роль комунікативної компетенції в спілкуванні.
4. Охарактеризуйте найважливіші складові комунікативної компетенції.
5. Від чого залежить комунікативна компетенція?
6. Охарактеризуйте найважливіші типи комунікативних невдач, пов'язаних з особою адресанта.
7. Охарактеризуйте найважливіші типи комунікативних невдач, пов'язаних з особою адресата.

Список рекомендованої літератури

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології / Ф. Бацевич. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 236 с.
2. Бацевич Ф. С. Лінгвістична генологія : проблеми і перспективи : монографія / Ф. С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2005. – 264 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : В-й центр «Академія», 2004. – 344 с. – (Альма-матер).
4. Загнітко А. Сучасні лінгвістичні теорії : монографія / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – 338 [1] с.
5. Загнітко А. П. Основи мовленнєвої діяльності : навч. посіб. / А. П. Загнітко, І. Р. Домрачева. – Донецьк : Укр. Культурологічний Центр, 2001. – 56 с.
6. Косенко Ю. В. Основи теорії мовленнєвої комунікації : навч. посіб. / Ю. В. Косенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 292 с.
7. Мерзлікіна О. В. Статус комунікативної діяльності в лінгвістичній прагматиці / О. В. Мерзлікіна // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – К. : КДЛУ. – 2001. – Вип. 5. – С. 127–131.

8. Семенюк О. А. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. / О. А. Семенюк, В. Ю. Парашук. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 240 с.
9. Шумарова Н. П. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму / Н. П. Шумарова. – К. : Вид. центр КДЛУ, 2000. – 283 с.

Практичне заняття № 9

Девіації, спричинені процесом комунікації (контактом)

1. Комунікативні девіації, пов'язані зі стратегіями та постулатами спілкування.
2. Комунікативні невдачі, пов'язані з атмосферою та регістром спілкування.
3. Комунікативні девіації, пов'язані із соціальною складовою тональності спілкування.
4. Мовні невдачі, пов'язані з мовним кодом та порушенням законів референції.
5. Основні закони спілкування (за Й. Стерніним).

Завдання:

1. Підготувати повідомлення: «Комунікативні невдачі теле- та радіоведучих».
2. Виписати з текстів ЗМІ приклади комунікативних невдач, спричинених процесом спілкування (контактом).

Питання для самоконтролю:

1. Яке місце стратегії в розгортанні міжособистісної комунікації?
2. Охарактеризуйте найважливіші складові комунікативного кодексу.
3. Визначте різницю між поняттями «принципи», «правила», «максими» і «конвенції» спілкування.

4. У чому сутність принципу етикетності спілкування?
5. У чому сутність принципу кооперації спілкування?
6. Охарактеризуйте атмосферу та регістр спілкування.
7. У яких тональностях реалізуються соціальні аспекти спілкування?
8. Охарактеризуйте комунікативні девіації, пов'язані із соціальною складовою тональності спілкування.
9. Як виявляється порушення законів референції?
10. Охарактеризуйте комунікативні невдачі з референцією у прямих і непрямих мовленнєвих актах.
11. Поясніть основні закони спілкування.

Список рекомендованої літератури

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології / Ф. Бацевич. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 236 с.
2. Бацевич Ф. С. Лінгвістична генетика : проблеми і перспективи : монографія / Ф. С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2005. – 264 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : В-й центр «Академія», 2004. – 344 с. – (Альма-матер).
4. Загнітко А. Сучасні лінгвістичні теорії : монографія / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – 338 [1] с.
5. Загнітко А. П. Основи мовленнєвої діяльності : навч. посіб. / А. П. Загнітко, І. Р. Домрачева. – Донецьк : Укр. Культурологічний Центр, 2001. – 56 с.
6. Косенко Ю. В. Основи теорії мовленнєвої комунікації : навч. посіб. / Ю. В. Косенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 292 с.
7. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування : навч. посіб. / Ярослав Радевич-Винницький. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2006. – 291, [5] с. – (Вища освіта ХХІ століття).

8. Руда О. Г. Комунікативні девіації в умовах українсько-російського білінгвізму : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. Г. Руда. – К., 2007. – 20 с.

9. Семенюк О. А. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. / О. А. Семенюк, В. Ю. Паращук. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 240 с.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, практичні заняття, підготовка повідомлень та рефератів, виконання завдань.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ: оцінка повідомлень, рефератів, завдань, самостійно опрацьованих тем.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: опорний конспект лекцій; ілюстративні матеріали.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

За повну й вичерпну усну відповідь на практичному занятті студент максимально може отримати 5 балів.

Поточне тестування, самостійна та контрольна роботи			Підсумкова робота (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1			50	100
П	СР	КР		
5	5	10		

П – практичні заняття.
СР – самостійна робота.
КР – контрольна робота.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ

**«КУЛЬТУРА МОВИ ТА
ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК У ЗМІ»**

для студентів IV курсу спеціальності «Журналістика»
денної форми навчання

САВЧУК РУСЛАНА ЛЮБОМИРІВНА,

кандидат філологічних наук, викладач кафедри журналістики

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
вул. Шевченка, 57,
м. Івано-Франківськ,
76025